

POSTANOWIENIE

20 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa

na posiedzeniu niejawnym 20 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W. H. i R. G.
przeciwko Bank w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Bank w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 12 maja 2023 r., I ACa 1112/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Pozwany bank wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 12 maja 2023 r.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący powołał się na występowanie istotnych zagadnień prawnych, sprowadzające się do następujących pytań:

1. czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 288 ze zm., dalej: „Pr.bank.”) uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich?;

2. czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych nieokreślających głównego przedmiotu umowy za niedozwolone warunki umowne prawidłowym jest przyjęcie nieważności całej umowy?

Skarżący wskazał również, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie art. 4 ust. 2, art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”), art. 58, art. 65, art. 353¹, art. 354, art. 385¹ k.c., art. 69 ust. 1 Pr.bank., art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c. oraz art. 189 k.p.c. i art. 496 w zw. z art. 497 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna

jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, którego celem jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa, usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Ograniczenie przesłanek do czterech ma zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane te funkcje, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. może być wyłącznie problem o charakterze prawnym, a nie faktycznym lub wynikającym ze stwierdzonych przez skarżącego uchybień sądu. Jego rozstrzygnięcie powinno stwarzać realne i poważne trudności, mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, na tle której zostało sformułowane, a także innych potencjalnych lub rzeczywiście toczących się spraw. Skarżący powinien w tym przypadku przedstawić pogłębioną argumentację. Zagadnienie prawne nie może odnosić się do subiektywnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (zob. np. postanowienia SN: z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18; z 24 kwietnia 2018 r., IV CSK 552/17; z 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17; z 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17). Powinno ono zostać sformułowane na tle dokonanych przez sąd ustaleń faktycznych, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny, tak aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się wyłącznie do samej subsumpcji stanu faktycznego i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN z 31 października 2023 r., I CSK 4205/22, i z 16 listopada 2023 r., I CSK 3355/23).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub

istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. W przypadku przesłanek kasacyjnych zawartych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. należy wykazać związek między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

Skarga kasacyjna pozwanego nie zawiera argumentów dostatecznych, które pozwalają uznać, że skarżący skutecznie wykazał, że w sprawie zostały spełnione przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Należy wskazać, że powołane przez skarżącego zagadnienia prawne zostały rozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem nie stanowią one nowych zagadnień. Stanowczy sprzeciw budzi konstrukcja skargi ignorująca aktualne orzecznictwo. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zastrzeżone w umowie kredytu klauzule dotyczące przeliczenia kwoty wypłaconego kredytu i spłacanych rat na walutę obcą określają główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 (zob. m.in. wyroki SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, i z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 54). Wniosek ten należy również odnieść do klauzul, na podstawie których następowało określenie wysokości świadczenia w umowach kredytu denominowanego, gdyż wpływają one na wysokość kwoty kredytu w złotych, którą ma wypłacić bank, a także kwoty przypadającej do spłaty (zob. wyroki SN: z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21, i z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

W odniesieniu do możliwości dalszego wykonywania umowy kredytu denominowanego po wyeliminowaniu klauzuli denominacyjnej należy podkreślić, że zgodnie z punktem 2 uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego

z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie.

Warto zaznaczyć, że kwestia uznania postanowień za naruszające dobre obyczaje i interes w stopniu rażącym w zakresie możliwości przewalutowania również została rozstrzygnięta w orzecznictwie. Sąd Najwyższy uznał, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Nie ulega wątpliwości, że późniejsza możliwość sanowania umowy, w szczególności przez skorzystanie z możliwości przewalutowania zawartej w umowie kredytu, na którą powołuje się skarżący nie eliminuje abuzywnego charakteru postanowień umowy, badanego na moment jej zawierania.

W kwestii ewentualnego stosowania przepisów prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym w celu zastąpienia wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych należy odwołać się do punktu 1 uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

Odnosząc się do zagadnienia prawnego dotyczącego terminu wymagalności roszczenia konsumenta o zwrot sumy spłaconych rat warto zaznaczyć, że w wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie takiej wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw wynikających z dyrektywy jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze,

że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy tego, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, oraz konsekwencji uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną (pkt 65). W świetle powyższego należy stwierdzić, że nie jest dopuszczalne przyjęcie, że konsument może żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili złożenia oświadczenia przed sądem czy też od dnia wydania orzeczenia przez sąd.

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości możliwość stosowania powództwa z art. 189 k.p.c. w sprawach dotyczących kredytu frankowego (wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1030/22). Stwierdzenie nieważności umowy znajduje się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego należy wskazać, że interes prawny powinien być rozumiany elastycznie, a więc z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy, szeroko pojmowanego dostępu do sądów i tego, czy też w drodze innego powództwa (powództwa o świadczenie) strona może uzyskać pełną ochronę. Natomiast w przypadku gdy strona procesu cywilnego zamierza uzyskać stabilne rozstrzygnięcie co do istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego będącego podstawą żądania zasądzenia świadczenia, co może dotyczyć w szczególności sytuacji, w których ze stosunku tego wynika większa liczba roszczeń lub jego ocena może mieć znaczenie dla wyniku innych postępowań sądowych pomiędzy tymi samymi stronami, może - zgodnie z zasadą dyspozycyjności - żądać ustalenia prawa lub stosunku prawnego. Ocena tego żądania znajdzie wówczas wyraz w sentencji i - w razie uprawomocnienia się wyroku - będzie korzystać z prawomocności materialnej na zasadach ogólnych (zob. postanowienie SN z 15 lutego 2024 r., I CSK 6019/22). Warto mieć na uwadze, że w sytuacji umowy kredytu, która generuje długoterminowy stosunek prawny prawomocny wyrok ustalający nieistnienie stosunku prawnego, w przeciwieństwie do prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo o zapłatę, będzie rozstrzygał kwestię świadczeń przyszłych (niezapłaconych rat)

i czynił sytuację kredytobiorcy w tym zakresie jasną. Co więcej prawomocny wyrok uwzględniający tylko powództwo o zapłatę, nawet przy przesłankowym ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego z uwagi na nieważność umowy kredytu może być niewystarczający np. do wykreślenia hipoteki zabezpieczającej spłatę kredytu.

Odnosząc się do zarzutu zatrzymania, należy odwołać się do postanowienia z 8 maja 2024 r., C-424/22 Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który podważył uprawnienie banku z tego tytułu w sporze z konsumentem. Kwestie zaprezentowane przez skarżącego w tym zagadnieniu prawnym zostały również wyjaśnione, w szczególności w wyroku SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, a także w postanowieniach SN: z 17 marca 2023 r., II CSKP 1486/22, z 1 lutego 2023 r., I CSK 6309/22, jak również w uchwale SN z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23. Warto zwrócić uwagę, że jeżeli obie strony umowy są zobowiązane do wzajemnego spełnienia świadczeń pieniężnych, w kodeksie cywilnym przewidziano dalej idącą niż prawo zatrzymania instytucję, a mianowicie potrącenie wzajemnych wierzytelności.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że sformułowane przez skarżącego zagadnienia nie stanowią zagadnień nowych, niewyjaśnionych dotychczas w orzecznictwie. W związku z tym przedstawione w skardze kasacyjnej zagadnienia prawne nie mają waloru nowości i nie stanowią zagadnień istotnych, których wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju prawa.

W treści skargi kasacyjnej nie została również skutecznie wykazana potrzeba dokonania wykładni przytoczonych przepisów prawa. Autor skargi nie sprecyzował, z czego wynika potrzeba wykładni wskazanych w skardze przepisów i z jakich przyczyn dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest niewystarczający. Nie przedstawił także w odniesieniu do poruszanych problemów możliwych rozbieżnych interpretacji prawnych oraz racji jurydycznych stojących za każdą z nich. Jednocześnie o potrzebie wykładni nie stanowią odmienne stanowiska sądów powszechnych, w szczególności gdy wykładnia ta, jak w przypadku art. 385¹ § 1 k.c., została już ugruntowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in wyroki: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18;

z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

Sąd Najwyższy uznał, że nie ma innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1964).

[SOP]

[a!]